

OSMANLI DEVLETİ NASIL KURULDU?

XIII. asrın ikinci yarısında Anadolu Selçuklularının idaresinde bulunan Türkiye devleti, tam bir çöküntü devresine girmişti. Yüzyılın sonlarında Selçukoğulları düşmek üzereydi ve onların Anadolu'yu birleştiren otoritesi yok olmuştu. Ülke, birçok Türk beyliğine ayrılmış, birliğini kaybetmişti. Anadolu Türkü'nün tek tesellisi, batıda, "uc" denen Bizans sınırındaydı. Enerjik Türk kitleleri buralarda uc beylerinin hizmetine giriyor, gaza ve cihâd üe ün ve bahtiyarlık kazanıyorlardı. Ege, Akdeniz ve Karadeniz kıyılarının büyük kısmı Türklerdeydi. Marmara'ya da erişileceğine, dünyanın en hassas noktası olan Boğazlara çıkılacağına hiç bir Türk'ün şüphesi yoktu. Bu işi başaran uc beyi, Selçukoğullarından boşalan büyük hakanlık tahtına oturmaya hak ve liyakat kazanacaktı.

Bütün uc beylerinin hayali, Selçukoğullardan boşalan tahta oturmaktı. Fakat Anadolu'yu Türklerin ikinci ve ebedî anayurdu yapan ve Türkiye devletini kuran bu hanedanın erişilemez gibi görünen ululuğu, onlardan boş kalan tahtın çekiciliğini, ulaşılamaz bir zirveye yükseltiyordu. XIII. asır sonlarının Türkiye'si o kadar perişan ve parçalanmış bir haldeydi ki, eski günler âdeta bir masal gibi hatırlanıyordu. Anadolu Türkü, tasavvuf ve gazâ ile teselli buluyordu. Selçukoğullarının bıraktıkları yerden 1500 yıllık Türk tarihinin tabîî akışını devam ettirmesi mümkün müydü? XIII. asrın sonlarında bu, hayal gibi bir şeydi. Anadolu'daki Oğuz Türkü, Türkiye'nin birliğini yapacak, yeniden bir cihan devletine sahip olacak, belki de tarihin görüp işitmediği bir ululuğa erişecekti. Bu, derviş -gazilerin müritlerine telkin ettikleri bir ideal, masalımsı, efsanemsi bir hayaldi. Hangi kudret bu hayali gerçekleştirebilirdi? Bunu yapabilecek hiç bir hanedan, hiç bir şahsiyet ortalıkta görünmüyordu. Fakat öbür taraftan ilham aldıkları söylenen erenler, istikbalin müjdesini veriyorlardı. Böyle bir kudret mevcuttu, vardı, hazırды. Tanrı'nın takdir ettiği an gelince, ortaya çıkacaktı.

1220 yıllarına doğru, Cengiz Han'ın orduları önünden kaçan ve Türkistan'dan Türkiye'ye gelen Türk oymakları arasında, Ertuğrul Gazi'nin de oymağı vardı. Bu oymak, Oğuzların Kayı boyuna mensuptu. Ertuğrul Gazi, bu suretle Türkistan'dan Anadolu'ya geldi. Henüz Moğol tahakkümüne düşmemiş olan Selçuklu Sultanından yurt istedi. Selçuklu Hakanı, bu küçük oymağı, Bizans'la gaza etmek ve Türkiye'nin sınırını korumak üzere, Kuzeybatı Anadolu'ya yerleştirildi. Böylece Ertuğrul Gazi, Batı Anadolu'daki Türk uc beyleri arasına girdi. Ancak başında bulunduğu oymak o kadar küçüktü ki, çağdaş tarihî eserlerde bahis konusu edilmedi. Rivayete göre Oğuzların Kayı boyundan olan bu küçük oymak 400 çadırdan, yani en fazla kadınlı erkekli 4.000 kişiden ibaretti. Onun için Nâmık Kemâl'in:

Biz ol nesl-î kerîm-î dûde-î Osmâniyân'ız kim
Muhammerdir serâpâ mâyemiz hûn-î şehâdet'den

Biz ol â'lî-himem, erbâb-ı cidd-û ictihâd'ız kim
Cihangîrâne bir devlet çıkardık bir aşîret'den
beyitleri, asla gerçeğe aykırı değildir.

Gündüz Alp oğlu Ertuğrul Gazi'nin taptaze göçebe kuvveti de, uçlardaki diğer Türkmenler gibi, nispeten enerjisi tavsamış yerleşik Türklerden, daha canlılık ve daha ateşle batı sınırını koruyordu. Anayurtlarını bırakmanın kompleksi içinde cihâda sarılıyorlardı. Göçebe Türkler, cahil olsalar bile, irfan sahibi idiler. Devlet idare etmede ve teşkilâtçılıkta emsalsiz bir sezgi ve kabiliyetleri vardı. İslâmî Türk edebiyatının ilk eserinin Kutadgu Bilik yani eski tâbirle “hikmet-i hükümet” adını taşıması, bir tesadüf eseri değildir.

Doğu'dan, Türkistan'dan gelen ve “Horasan erenleri” denen ateşli tarikat propagandacıları, uçlardaki Türklere büyük bir ideal aşılamaı başardılar. Bu ideal, cihaddı, Kızıl Elma idi, birlik ve beraberlikti. “Alp”, “Abdal”, “Eren” diye anılan gazi-dervişler, uçlardaki Türk kitlelerini teşkilâtlandırıyor, onlara yol gösteriyorlardı. Bu suretle fethedilen Bizans toprakları, az zamanda yerden bitircesine yükselen köyler, kasabalar, genişleyen şehirlerle Türk yurdu haline geliyordu. Türk, deryiş gazileri bir şehri, bir ülkeyi fetheder etmez, derhal bir kısmı oraya yerleşiyor, kalan kısım, daha ileriye doğru yürüyordu. Arkadan daima taze kuvvetler geliyor ve en ateşli kitle en ileriye sevk edildiği için, bu başarılı yürüyüşün ardı kesilmiyordu. Bu Türk kitleleri, milletin en teşebbüs sahibi ve enerjik tabakası olduğu, ideal aşkına yerlerini yurtlarını terkettikleri, gazâ ve şehâdet yoluyla bahtiyarlık aradıkları için, daima muvaffak oluyorlardı.

Kendiliğinden teslim olan bir şehrin yalnız en büyük kilisesi cami yapılır, başka hiç bir şekilde Hıristiyanların menfaatine dokunulmazdı. Şehir alınır alınmaz sûrlarının üzerinden ezanlar okunur, sonra ilk cuma günü büyük törenle camie çevrilmiş kilisede namaz kılınır, padişahın adı hutbede anılır, bu başarıyı sağlayan Tanrı'ya şükürler edilirdi. Artık şehirde ilk yerleşen Türk kolonisinin büyük misyonu başlardı: ekseriya cami ve büyük şehirlerde camilerin çevresine medreseler ve mektepler, yani orta ve ilköğretim kurumları, şehrin fethinde en büyük hizmeti gören gazi-dervişlerin mensûb oldukları tarikatın tekkesi, hastahaneler, kervansaraylar, imaretler, çeşmeler, hamamlar, yollar, köprüler yapılırdı. Türkler, tarihin gördüğü en imarçı milletlerden biridir.

Türkler, girdikleri toprağa sulh, huzur, asayiş, refah, zenginlik, adalet ve bahtiyarlık getirirlerdi. Yerli halk, yüzyıllardan beri dejenere olmuş Bizans ve Balkanlı hâkimiyetinde unuttuğu asayiş ve huzurun bütün nimetlerini toplardı. Böylece Türkistan deposundan gelen ardı

arkası kesilmez Türk boylan, zamanla büyük kısmı harab olmuş ve boşalmış Hıristiyan topraklarına gittikçe daha kesif olarak yerleşirlerdi. Bu şekilde Ertuğrul Gazi'nin oğlu Osman Gazi ve onun oğlu Orhan Gazi, Anadolu'nun henüz Türkleşmemiş kuzey-batı köşesini, Marmara bölgesindeki son Anadolu topraklarını Türkleştirmişlerdir. Artık Osmanoğullarından gelen üçüncü hükümdara, I. Sultan Murad Gazi'ye, Rumeli toprakları için aynı misyon yüklenmiş oluyordu.

Türk idaresinde yaşayan ve büyük ekseriyeti Ortodoks mezhebinden Hıristiyan olan ahali, tam bir medenî hürriyet içinde hayatlarını devam ettirmişlerdir. Öyle ki, Hıristiyanlar kendi aralarındaki her türlü dāvaya bile, kilise mahkemelerinde bakarlardı. Ancak bir Türk'le bir Hıristiyan'ın arasındaki dava Türk mahkemelerinde görülürdü. Savaş halindeyken Hıristiyan topraklarından geçen Türk askerinin halkı herhangi bir şeküde rahatsız etmesinin tek cezası idamdı. Kanunî Süleyman, dikkatsizlikle atını bir Hıristiyan'ın tarlasına bırakıp ekinini yediren bir Yeniçeri'yi idam ettirmiştir. Sulh zamanında ise bu gibi suçların takibi için, Hıristiyan teb'anın bir Türk mahkemesine başvurması kâfi idi. Dinî hiç bir baskı yapılmazdı. Dinî baskı İslâm dini tarafından yasaklandığı gibi, Türklerin binlerce yıllık gelenek ve karakterlerine de uygun değildi. Bu suretle bugün İspanya'da bir tek Arap, Ukrayna'da bir tek Türk kalmadığı halde, Balkanlar'da yaşayan kavimler, 500 yıllık Türk hâkimiyeti boyunca din ve geleneklerini aynen korumuşlardır. Bütün bunlardan ötürüdür ki, Balkan kavimleri Türklerin gelmesini büyük bir sevinçle karşılamışlardır. Türkler, Balkanlar'ı fethetmek için yerli halkla değil, Hıristiyan hükümdarlarla çarpışmışlardır.

Birçok tarihçinin insanlık tarihinin en büyük e hayrete değer olaylarından biri saydığı, cihan tarihinin en muazzam imparatorluğu olan Türk-Osmanlı devleti, bu şartlar içinde kurulu. Böylece Osmanoğulları, Bizans'a karşı en büyük zaferi kazaman uc beyleri sıfatıyla, Selçukoğullarından boşalan büyük hakanlık tahtına oturdular. Zaten iki cephele bir talih, çoktan Osmanoğullarının başına onmuştu. Bunlardan biri, Boğazlar'm yanı başına, ünyamn en stratejik yerine konuşlan, diğeri de, Osmanlı hanedanının tarihte hiç bir hanedana nasip olmayacak derecede bol ve büyük bir seri dehâ sahibi devlet adamı ve asker yetiştirmesidir. Bütün bu çeşitli sebeplerin bir araya gelmesiyle, Türk -Osmanlı cihan devleti ortaya çıktı.

Kaynak: Yılmaz Öztuna, Türk Tarihinden Yapraklar, MEB, İstanbul, 1989. S.62-67